

Disciplines: Business Administration, Economy, Econometrics, Finance, Labour Economics, Political Science, Public Administration, International Relations

HARRİS TODARO (KENTSEL İŞSİZLİK) KALKINMA TEORİSİNİN ULUSAL KALKINMA FONLARI TARAFINDAN İNCELENMESİ: ŞARKİKARAAĞAÇ ÖRNEĞİ*

Examination by Harsis Todaro (Urban Unemployment) Development Theory by National Development Funds: Examples of Şarkikaraağaç

Öğr. Gör. Mustafa ÖZYÜCEL

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu,
mustafaozyucel@sdu.edu.tr Isparta/Türkiye

Özyücel, M. (2018). "Harris Todaro (Kentsel İşsizlik) Kalkınma Teorisinin Ulusal Kalkınma Fonları Tarafından İncelenmesi: Şarkikaraağaç Örneği", International Journal of Academic Value Studies, Vol:4, Issue:21; pp:765-780

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ARTICLE INFO

Article History

Makale Geliş Tarihi
Article Arrival Date
15/06/2018
Makale Yayın Kabul Tarihi
The Published Rel. Date
06/07/2018

Anahtar Kelimeler

Kalkınma, Kırsal Kalkınma,
Ulusal Kırsal Kalkınma
Fonları, Harris Todaro
Kalkınma Modeli

Keywords:

Development, Rural
Development, National
Rural Development Funds,
Harris Todaro
Development Model

ÖZ

Günümüzde ülkeler belirli bir gelişmişlik aşamasına ulaşabilmesi için çeşitli ekonomik tedbirlere başvururlar. Başvurulan bu tedbirler ülkelerin mevcut yapılarına göre farklılık göstermektedir. Ülkelerin farklı yapıları olmasına rağmen tüm ülkeler kalkınmanın dengeli olarak sağlanması konusunda fikir birliğine varırlar. Dengesiz bir kalkınma durumunda ülke içinde birçok sorun ortaya çıkacaktır. Ortaya çıkan bu sorunlar; ekonomik ve asayiş sorunları gibi birçok olumsuz etmenleri ortaya çıkararak ülkelere zarar vermektedir. Bu sorunlar birbirine bağlı olarak hareket etmektedir. Bölgesel olarak işsizliğin yaygın olması o bölgelerde çeşitli asayiş sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bölgesel işsizlikle birlikte geri kalmış bölgeden gelişmiş bölgelere doğru bir göç hareketi ortaya çıkmaktadır. İşsizlik sonucunda ortaya çıkan göç hareketleri ülkelerin en büyük sosyal sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Ülke içinde meydana gelen göç hareketlerinin çoğu işsizlik nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Göç hareketlerinin önlenmesi için ülkeler değişik tedbirler ortaya koymaktadırlar. Ülkemizde ise göç hareketinin önlenmesi için çeşitli kamu kurumları çeşitli uygulamalarda bulunurlar. Bu uygulamaları; İŞKUR bünyesinde verilen Girişimcilik Sertifikaları, TKDK tarafından verilen AB hibe kredileri ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen tarımsal destekleri örneklendirebiliriz. Yapılan bu çalışmada Harris Todaro kalkınma modelinde belirtilen göç hareketinin sebebinin ele alınması ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen tarımsal desteklerin içinde süt üreticilerine verilen desteklerin bu hipotezi ne yönde etkilediği ele alınmıştır.

ABSTRACT

Today, countries resort to various economic measures in order to reach a certain stage of development. These measures differ according to the existing structures of the countries. Despite the fact that countries have different structures, all countries agree on the balanced development of development. In case of an unbalanced development many problems will arise within the country. These problems arise; economic and security problems, such as the many negative factors causing harm to countries. These problems are acting in an interdependent manner. The widespread unemployment in the region leads to various security problems in those regions. With regional unemployment, there is a migration movement towards the developed regions from the backward region. Emigration movements resulting from unemployment are emerging as the biggest social problem of the countries. Most migrant movements in the country are caused by unemployment. Countries have different measures to prevent migration movements. In our country, various public institutions exist in various applications in order to prevent the migration movement. These applications; Entrepreneurship certificates given in İŞKUR, EU grant credits given by TKDK and agricultural supports given by the Ministry of Food, Agriculture and Livestock. In this study, it was discussed how the reason for the migration movement mentioned in the Harris Todaro development model was addressed and how the support given to the milk producers in the agricultural supports provided by the Ministry of Food, Agriculture and Livestock affected this hypothesis.

* Bu çalışma 498658 tez nolu "Ulusal Kırsal Kalkınma Fonlarının Süt Üreticileri Üzerine Etkisi: Şarkikaraağaç İlçesi Süt Üreticilerine Yönelik Bir Araştırma" isimli doktora tezinden meydana gelmiştir.

1. GİRİŞ

Türkiye’de Cumhuriyetimizin kuruluşundan itibaren çeşitli ekonomik kararlar alınmıştır. Bu kararlardan ilki 17 Şubat 1923 tarihinde yapılan I.İzmir İktisat Kongresidir. İzmir İktisat Kongresi ile ekonomik anlamda çeşitli sektörlerle farklı uygulamalar ele alınmıştır. Daha sonra ilerleyen dönemlerde 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu ve 1946 yılında ise İvedi sanayi planı uygulamaya konulmuştur. Bu planlarda da I.İzmir İktisat kongresinde olduğu gibi çeşitli ekonomik tedbirler ele alınmıştır. 1950’li yıllara gelindiğinde Türkiye’de Menderes döneminde tarım sektörüne yönelik çeşitli ekonomik uygulamalar ele alınmıştır. 1960 yılına gelindiğinde ise Türkiye artık planlı ekonomiye geçiş sürecine girmiştir. 1963 yılından başlayarak Türkiye’de günümüze kadar on adet kalkınma planı hayata geçirilmiştir. Uygulamaya konulan bu planlarda zaman zaman ele alınan sektörler farklı olsa da nihai hedef ülkenin ekonomik olarak kalkınmasını sağlamaktır. Bu planlarla birlikte Türkiye içinde kişilere sağlanan ulusal kalkınma fonları ile ülke içinde dengeli bir kalkınmanın sağlanması amaçlanmaktadır. Son yıllarda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından kişilere verilen genç çiftçi desteklerinin kırdan kente doğru göçün önüne geçtiği bilinmektedir.

Yapılan bu çalışmada ülke içinde kişilere sağlanan ulusal kalkınma fonlarının Şarkikaraağaç ilçesindeki üreticiler üzerinde etkisi ele alınarak bunun olası göç hareketliliği üzerine etkisi incelenmiştir.

2. KIRSAL KALKINMA

Ekonomide görülen büyüme etkisi ile ortaya çıkan kalkınma ülkelerin gelişmişlik seviyesinde etkin rol oynamaktadır. Kalkınma ekonomik, eğitim ve sosyal alanlarda görülebilmektedir (Kaplan ve Çelik; 2017; Öge ve Kaplan; 2017). Kırsal kalkınma hareketleri ise ülkelerin ekonomik kalkınma hareketleri içinde büyük öneme sahiptir. Günümüzde kırsal alanlar; demografik değişim, küreselleşme ve eğitilmiş kişilerin kırsal alandan kentsel alana doğru göç hareketleri nedeniyle birçok olumsuz durumla karşı karşıya kalmaktadırlar (<http://www.un.org>). Kırsal kalkınma çok göz ardı edilen bir konudur. Dünyadaki yaklaşık yoksulluğun % 75’i kırsal alanda yaşayan insanlardan oluşmaktadır. Kırsal alanlarda sadece yoksulluğun oranı değil, yoksulluğun şiddeti de artmaktadır. Kırsal alanlar sistematik olarak; kadınların toplumdaki statüsü, çocuk ölüm oranı, anne sağlığı, salgın hastalıkların oranı ve çevresel baskı olarak kentsel alanların gerisinde kalmaktadırlar (Janvry, 2003:10). Kırsal alanlarda yaşayan yoksul kesimin tarımsal üretkenliğini arttırmaya yönelik potansiyel yollarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Gelir elde edilebilecek ürünlerin arttırılması
- Yeni istihdam alanları yaratılarak kırsal ücretlerin yükseltilmesi
- Hane halklarının beslenme durumlarının iyileştirilmesi (Malton, 2003:42).

3. KIRSAL KALKINMA UYGULAMALARI

İnsan nüfusunun zamanla artması ve buna bağlı olarak mevcut kaynakların sınırlı olmasına bağlı olarak dünya üzerinde yer alan ülkeler bu duruma ilişkin bir dizi tedbirler alma yoluna gitmişlerdir. Bu çerçevede ülkeler mevcut kaynakların üretim miktarlarını arttırmak için bir dizi tedbirler almıştır. Ülkeler kendi ekonomik durumları ve coğrafi şartlarına bağlı olarak farklı tedbirler uygulama yoluna gitmişlerdir. Yapılan bu ekonomik uygulamalar neticesinde dünyada tarım sektörüne yönelik uygulamalar meydana gelmiştir.

3.1. ABD Tarafından Gerçekleştirilen Yeşil Devrim Uygulaması

İkinci Dünya Savaşından sonra dünyada tarım sektöründe yapılan çalışmalar neticesinde iç açıcı durum görülmemiştir. Ülkeler tarım ürünlerinde ürünlerin tüketime yetmesinden daha çok ihracata yönelik olmasını istemekteydi. Bunun neticesinde dünyada gıda ürünlerinde sıkıntılar ortaya çıkmaya başlanmıştır. 1940–1960 yılları arasında bazı gelişmekte olan ülkelerde mevcut teknolojik yeniliğin tarım sektörüne entegre edilmesiyle ortaya çıkan “Yeşil Devrim” uygulaması üretim artışına neden olmuştur. Yeşil devrim buğday, pirinç ve mısır ürünleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu ürünlerin yapısı gereği diğer ürünlere göre daha fazla alınmasından dolayı bu ürünler üzerinde yoğunlaşmıştır (Doğaner Gönel, 2013:217-218).

3.2. Avrupa Birliğinde Tarım Sektörüne Uygulanan Politikalar

1950’li yıllarda ortaya çıkan ortak tarım politikası hem İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen gıda krizi için hem de o zaman ki birlik üyesi olan ülkelerde tarımsal nüfusun ağırlığı nedeniyle ortaya konulmuştur. Avrupa Birliği bu sayede tarımsal faaliyetle uğraşan kesimin gelir seviyesinde düzelmeye sağlayarak, ülkeler arası tarımsal politikaların arasında farklılıkların giderilmesine yardımcı olmuştur (AB Bakanlığı, 2012: 2). Roma anlaşmasıyla ortaya çıkan ortak tarım politikasıyla;

- Tarım sektöründe teknolojik gelişmenin sağlanması
- Tarımsal ürünlerde üretim miktarının arttırılması
- Tarım sektöründe verimlilik artışının sağlanması
- Tarımsal ürün piyasasının düzenlemek ve tüketicilerin makul fiyatlarla tarımsal ürünlere erişiminin sağlanması gibi temel hedefler konulmuştur (<http://www.ikv.org.tr>).

1980 yılına gelindiğinde ise Avrupa Birliği içinde ortak tarım politikasına ilişkin farklı sesler çıkmıştır. Birlik içinde maliyetinin yüksekliği nedeniyle artık ortak tarım politikasına ayrılan payların düşümüne ilişkin fikirler ortaya atılıyordu. Bütün bu fikir ayrılıklarına rağmen birlik bünyesinde tarım sektörüne yönelik harcamalar artış göstermiştir. (<http://www.zmo.org.tr>).

3.3. Türkiye' de Tarım Sektörüne Uygulanan Stratejiler

Ülkemizde tarım sektörüne yönelik stratejiler Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar uygulanmaya çalışılmıştır. Uygulanan planlar zamana bağlı olarak dönemler arasında farklılık göstermesine rağmen aralarındaki ortak nokta tarımsal üretimin arttırılarak ülkenin kalkınmasına yardımcı olmalarıdır.

3.3.1. 1923-1950 Yılları Arasındaki Dönem (Devletçilik Dönemi)

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Türkiye ekonomisinde çeşitli ekonomik atılımlar gerçekleştirilmiştir. Bu atılımlar ülke ekonomimizi kalkındıracak hamleler olarak görülmektedir. Yapılan ekonomik hamleler arasında ilk olarak 17 Şubat 1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi yer almaktadır. İzmir İktisat Kongresi ile alınan kararların bazıları şu şekildedir;

- Anonim şirketlerin kurulmasına yönelik faaliyetlerin kolaylaştırılması
- Ülkede milli bankaların kurulmasına başlanması
- Ülke içinde sanayinin teşvik edilmesine yönelik faaliyetlerde bulunulması
- Ülkede iktisat öğretiminin yaygınlaştırılmasını sağlaması
- Ülkede tarımsal kredilerin düzene sokulması (<https://haber.tobb.org.tr>).

1923 yılında yapılan İzmir İktisat kongresinin ardından ülkemizde 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır. Teşvik-i Sanayi kanunuyla alınan kararların bazıları şu şekildedir;

- Uygun görülen arazilere 10 hektara kadar arsa tahsisinin yapılması
- Gümrük vergisi, kazanç ve harçlardan bağışıklık yapılması
- Devlet tarafından haberleşme ve enerji ihtiyaçlarının karşılanması
- Gereçlerin nakliyesinden % 30 indirim yapılması (Yücel, 2015:26).

Bu dönem içinde yapılan bu iki ekonomik reformlara ek olarak Birinci Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planı ile İkinci Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planı uygulamaları da yapılmıştır. Birinci Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planı döneminde alınan kararların bazıları şunlardır;

- Ulaşım ağları devletin ortak kullanım aracıdır.
- Demiryolu vasıtasıyla yapılan taşımalarda kar amacı güdülemez. Ülkenin kalkınmasında demiryolları ve limanlar büyük öneme sahiptirler.
- Merkez bankası ulusal paranın değerinin korunmasından sorumlu tutulmalıdır.
- Gümrük tarifeleri yurtiçi üretimi koruyacak ve yurtdışından temin edilecek mallar için önleyici bir tedbir olacaktır.

İkinci Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planı birinci plana nazaran daha kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır. Bu plan kapsamında birinci planda yer alan ithal ikameci politikanın yerine dışa satım politikalarına önem verilmiştir. Bütün bu çalışmalara rağmen 1938 yılında M.Kemal Atatürk'ün ölümünün öncesinde planda değişikliklerin yapılması yine mevcut zaman içinde II. Dünya Savaşının belirtilerinin ortaya çıkması bu planı uygulamaya geçirilmesine engel olmuştur. 1939 yılında II. Dünya Savaşının başlamasından önce bu plandan vazgeçilmiştir (Yücel, 2014:22-34). Bu planların arkasından 1946 yılında İvedi Sanayi Planı ortaya çıkarılmıştır. Sanayileşme üzerinde odaklanan bu plan bağımsız bir

sanayileşme ile tarıma dayalı dışa bağımlı bir gelişme arasındaki seçenekleri ortaya koymaktadır (Eşiyok, 2009:117).

3.3.2. 1950-1960 Yılları Arasında Yapılan Çalışmalar

Liberal politika izlenen bu dönemde daha önce halka satılacağına beyanı yapılmış olan İktisadi Devlet Kuruluşlarına ait olan fabrikaların satışından vazgeçilerek, tam tersine ülkede yayılmacı bir politika izlenmiştir. Bu dönemde her ilke bir fabrika ile yola çıkılmış olup, Anadolu'da ne kadar fabrika yapılıyorsa bu fabrikalar Doğu Anadolu Bölgesine de bir o kadar yapılmaktadır (Dinler, 2001:188).

17 Mayıs 1954 – 9 Aralık 1955 yıllarında faaliyet gösteren Adnan Menderes döneminde Adnan Menderes Hükümetin ekonomi politikalarını şu şekilde açıklamıştır;

- Nüfusun % 80 'ini oluşturan, sanayi ve ticaretin ana kaynağını oluşturan tarım sektörünü büyük bir dikkat ve ehemmiyetle ön planda tutulacak
- Ülkenin iktisadi olarak cihazlandırılması için bütün mali ve iktisadi kaynaklar ülkenin kalkınmasında en üst seviyede tutulacak
- Özel teşebbüsün çalışması için tüm hukuki ve fiili emniyet tedbirleri alınacaktır. Memlekette mevcut sermayenin ve tasarrufların akması için gerekli ortam hazırlanacak
- Yabancı sermaye, teşebbüs ve tekniğinden azami derecede yararlanmak için gerekli şartlar yerine getirilecek
- Devlet bütçesi hazırlanırken azami tasarrufla hareket edilerek denk bütçe sistemi oluşturulacak (Dağlı ve Aktürk, 1988: 188).

Dış kredilerin bulunması sonucunda Demokrat Parti yönetimi IMF ile 4 Ağustos 1958 tarihinde anlaşmaya vararak istikrar programı yapıldı (Taş, 2004:12). 1950-1960 yılları arasında planlama fikrinden uzaklaşmıştır. Yine bu dönemde ülke içinde ye alan geri kalmış olan bölgelerin kalkındırılması için ek bir gayret sarf edilmemiştir. Bu dönem zarfında özel sektör yatırımları Batı Anadolu bölgesinde yoğunlaşmaktadır. Dönem içinde devlet tarafından yapılan yatırımlar yapılırken etkin bir analiz yapılmamsından dolayı bu yatırımlar ülke ekonomisine yük olmuştur (Dinler, 2001:189).

3.3.3. 1960 Yılından Sonra Yapılan Çalışmalar

Geleneksel bölgesel politika anlayışının hâkim olduğu 1960'lı yıllarda, bölgesel politikaların çerçevesi, gelişmiş ekonomilerin birçoğunda Keynezyen anlayışın hüküm sürdüğü firma merkezli, standartlaşmış, teşvik sisteminin esas olduğu "devlet güdümlü" politikalar olmuştur. Bu politikalar az gelişmiş bölgeleri geliştirmek amacıyla gelirin yeniden paylaşımı ve sosyal politikalara ağırlık vermiştir. Keynezyen anlayış; büyük ölçekli imalat sanayiye, bölgenin ekonomisinde çarpan etkisi yaratmak ve gelişmeyi bölgenin tamamına yaymak için büyüme kutupları oluşturan ekonominin motor gücü olarak kabul etmiştir. Bu dönemdeki temel politika araçları şunlardır:

- Finansal teşvikler
- Altyapı yatırımları
- Devletin sahip olduğu veya devletin kontrolünde sanayi tesisleri
- İmalat sanayinin kontrolü (Akpınar, 2012: 35).

4. TÜRKİYE'DE UYGULANAN KIRSAL KALKINMA PROJELERİ

Türkiye'de uygulanan kırsal kalkınma planları il kümleleri halinde uygulamaya konulmuştur. Birbirlerine komşu olan iller arasında kümelenme oluşturarak ortaya çıkan potansiyelin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ülkemizde uygulanan kırsal kalkınma projeleri ile bölgesel bakımdan kalkınma sağlanması ve buna bağlı olarak ülkenin kalkınması hedeflenmektedir. Bu planlar sırasıyla Çorum-Çankırı Entegre Kırsal Kalkınma Projesi, Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi, Bingöl-Muş Kırsal Kalkınma Projesi, Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi, Ordu – Giresun Kırsal Kalkınma Projelerinden oluşmaktadır.

4.1. Çorum-Çankırı Entegre Kırsal Kalkınma Projesi

Çorum-Çankırı Kırsal Kalkınma Projesi Türkiye Cumhuriyeti tarafından uygulanan ilk projedir. 1972 yılında Gıda Tarım Teşkilatı ve Dünya Bankası desteğiyle uygulamaya konulan bu proje 1984 yılında tamamlanmıştır. Proje kapsamında Çorum ve Çankırı illerinin hayvansal üretimin artırılması ve kırsal altyapısının geliştirilmesi gibi hedefler ortaya konulmuştur (Akt,Çelik, 2005:68). Proje kapsamında

1982 yılı sonunda Çorum ilinde 22 köyde Çankırı ilinde ise 10 köyde tesislerin yapımı tamamlanmıştır. Projenin toplam değeri 207.2 milyon \$ olup, projeden yararlanacak olanlara kısa, orta ve uzun vadeli kredi imkanları sağlanmıştır. Proje sonunda üreticiler tarafından nadas bırakılan arazilerde azalma görülürken, üretim yapılan alanlarında artış meydana gelmiştir. Bu artışa bağlı olarak yine bu bölgelerde ürünlerin verimliliğinde ve üretim miktarlarında artış meydana gelmiştir (Altundağ, 2008:63).

4.2. Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi

Türkiye Cumhuriyeti tarafından uygulamaya konulan ikinci kalkınma projesidir. Proje Devlet Planlama Teşkilatı, Tarım Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Gıda Tarım Örgütü ve Dünya Bankası işbirliği ile 1984 yılında başlayıp 1988 yılında son bulmuştur (Akt,Çelik, 2005:68). Proje kapsamında tarımsal üretim miktarında artış sağlanması, çiftçilerin eğitim seviyelerinin yükseltilmesi, bölgede iş olanaklarının yükseltilmesi ve bölgeden verilen göçün azaltılması yönünde amaçlar ortaya konmuştur. 137 milyon \$ bütçeye sahip olan proje kapsamında 77 milyon \$ ulusal kaynaklar tarafından sağlanmaktadır. 60 milyon \$ ise (Dünya Bankası 40 milyon \$, Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu 20 milyon \$) uluslar arası kaynaklar tarafından sağlanmıştır. Proje sonunda bölgede gerçekleştirilen tarımsal faaliyetlerde yeni teknikler kullanılmış ve buna bağlı olarak tarımsal üretimde artış meydana gelmiştir. Bunlarla birlikte bölgeden diğer bölgelere doğru göç hareketinde azalma meydana gelmiştir (Altundağ, 2008:63).

4.3. Bingöl- Muş Kırsal Kalkınma Projesi

Bingöl- Muş Kırsal Kalkınma projesi 1990-1999 yılları arasında uygulamaya konulmuştur. Proje kapsamında;

- Bölgenin altyapısının geliştirilmesi
- Bölgede tarım sektöründe üretim artışının sağlanması
- Bölgede bulunan köylere ulaşım olanaklarının artırılması ve yine bu yerlere sağlanacak içme suyu imkânlarının sağlanması
- Bölgede sulama tesislerinin ve enerji ormanlarının kurulması gibi temel hedefler ele alınmıştır.

52.5 milyon \$ tutan bu projenin 20.5 milyon \$'ı Uluslararası tarımsal kalkınma fonu (IFAD) tarafından finanse edilmektedir (Ekim, 2006:58).

4.4. Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi

Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi ile mevcut ilde doğal hayatı tehlikeye sokmadan bu ilde yaşayan yoksul ailelerin üretim faaliyetlerini arttırarak, yoksul çiftçi ailelerinin yaşam standardında ilerleme hedeflenmektedir. Bu hedeflerin yanında IFAD'ın da aradığı bazı şartlar vardır. Bu şartlar;

- Hedef grubun belirlenmesi maksadıyla belirlenen köylerde en yoksul çiftçilerinin belirlenmesi
- Proje kapsamında elde edilen yardımların en yoksul köylerden yönetilmesi
- Projede yer alan kişi sayısının en yukarıda tutma. Kişilerin projeye katılmasını sağlamak.
- Projeden yararlanacak olan kişilerin ellerinde olan imkânlara bağlı olarak zamana göre projeye müdahale etmelerine olanak sağlamaktır.
- Projeye katılan kişilerin Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinden ya da diğer kalkınmayı finanse eden kuruluşlardan yardım almalarını sağlamak (Kaya, 1996: 86-87).

Bu proje kapsamında 3919 hektarlık alan sulama imkânına ulaşmıştır. Yine bu projeye 25 köye içme suyu olanağı sağlanmış, 900 hektar alan da ağaçlandırma faaliyeti yapılmış, 64452 çiftçiye eğitim olanakları sağlanarak, 2.4 milyon büyükbaş ve küçükbaş hayvanın aşılması yapılmıştır (VIII. BYKP, 2000:70).

4.5. Ordu – Giresun Kırsal Kalkınma Projesi

Ordu-Giresun Kırsal Kalkınma projesi bölgede yer alan kırsal dengesizliğin önüne geçilmesi için uygulamaya konulmuştur. Proje kapsamında 40 adet çiftçi eğitim kursu ve 50.000 adet tabi ve suni tohumlama faaliyetlerinde bulunulmuştur (VIII. BYKP, 2000:70).

5. HARRIS TODARO MODELİ (KENTSEL İŞSİZLİK)

Günümüzde insanlar kırsal kesimden kente doğru göç hareketlerini gerçekleştirmektedirler. İnsanları bu yönde hareketliliğe yönelten en temel faktör iş bulma sorudur. Kentsel kesimde istihdam

sıkıntısının kırsal alanlara göre daha az oluşu ve kentsel kesimdeki ücretlerin kırsal kesimden daha yüksek oluşu ülke içerisinde nüfusun kırsal kesimden kentsel kesime doğru hareketliliğini sağlamaktadır. Kırsal kesimden kentsel kesime doğru göçü ele alan Harris ve Todaro temel olarak; kentsel kesimde işçilere yüksek ücret ödenmesi ve bu ödenen ücretlerin de ülkede kentsel işsizliği ortaya çıkardığını söylemektedirler. Kentsel kesimde işçilere verilen ücretlerin yüksek olmasının birçok sebepleri vardır. Bunlardan ilki işçilerin belirli bir sendika tarafında toplanarak ücreti yükseltme eğiliminde olmalarıdır. Burada belirli bir sendikaya üye olmayan işçiler ise daha düşük ücrette çalışmaya başlarlar. İkinci neden ise; kentsel kesimde çalışan işçilere çeşitli yardımların yapılması ve asgari ücret uygulamasının hayata geçmiş olmasıdır. Harris ve Todaro'ya göre göçün temel sebebi kırsal kesimle kentsel kesim arasındaki ücret farklılığından kaynaklanmaktadır. Bu durumda yüksek ücret nedeniyle göç eden kimseler, yüksek ücret veren sektörlerde iş bulamazlar ve daha düşük ücret veren sektörlerle yönelmek zorunda kalırlar (Kaynak, 2014:229-230).

Harris-Todaro modelinde yer alan iki kısım / iki sektör, kırsal kesim/ tarımsal sektör ile kentsel kesim / modern sanayi sektörün' den oluşmaktadır. Bu sektörlerde daha yüksek ücret emeğin talebinin daha da azalmasına neden olacaktır. Bu modelde Lewis modelinde olmayan durumlar ele alınmıştır. Modelde insanları göç etmeye iten unsurda ücret kadar işsizliğinde etkili olduğu belirtilmiştir. Modele göre ekonomide denge; kentsel kesimdeki ücretlerin kırsal kesimdeki emeğin marjinal verimliliğine eşit olduğu noktadadır. Modelde yine kırsal kesimde işsizlik sorunun olmaması ve kırsal kesimde yer alan tarım üretimi ve emek piyasasında tam rekabet şartlarının oluşması varsayım olarak ele alınmıştır. Modelde beklenen kırsal kesim ücretinin beklenen kentsel kesim ücretine eşit olduğu noktada denge söz konusu olacaktır. Modele göre insanları kırsal kesimden kentsel kesime doğru göç ettiren faktörlerin bazıları şunlardır;

- Kentsel kesim ücretinin yükselmesi ve bununla birlikte kentsel kesimde beklenen gelirin artışı
- Kentsel kesimde işsizliğin azalması ve buna bağlı olarak kentsel kesim gelir artışı
- Tarımda verimlilik azalmasına bağlı olarak kırsal kesim de ücretin azalması ve beklenen gelirlerin azalması
- Kırsal kesim ile kentsel kesim arasındaki mevcut işsizlik oranı farklılığı

Belirtilen şartlara göre modelde insanların göç olgusuyla beraber kentte de işsizlik sorunun ortaya çıkacağı ele alınmıştır. Kırsal kesimden kente doğru göç eden insanlar göç unsurunun tamamlanmasından sonra farklı nedenlerden dolayı kentsel kesimdeki ücretler yükselse bile işsiz kalan kişiler kırsal kesime dönmek istemeyeceklerdir (Doğaner Gönel, 2013:99-102).

6. ŞARKIKARAAĞAÇ İLÇESİNİN YAPISAL ANALİZİ

Eski bir yerleşim yeri olma özelliğine sahip olan Şarkikaraağaç ilçesi Isparta il merkezine yaklaşık 120 km, Konya il merkezine ise yaklaşık 160 km uzaklıktadır. İlçe konum gereği Isparta ile Konya arasında kalmaktadır. Bu özelliğinden dolayı ilçe Isparta ilinden doğu illerine giden araçlar için güzergah üzerinde kalmaktadır. Ulaşım ağı üzerinde kalmasına rağmen ilçe maalesef bu avantajını kullanamamıştır. Bu duruma karşın ilçe verimli topraklara sahip olup, bu fırsatını etkin bir şekilde kullanarak tarım ve hayvancılık faaliyetleri ilçe bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Yapılan çalışmada Şarkikaraağaç ilçesinin alınmasında ki amaç ilçenin Isparta ili içinde süt üretimin de önemli bir yere sahip olmasıdır. Şarkikaraağaç ilçesinde yer alan süt üreticilerine yapılan çalışma ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen desteklerin üretimlerine ne tür katkı sağladığı ele alınmıştır.

7. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H1: Ulusal kırsal kalkınma fonlarından Şarkikaraağaç ilçesinde süt üreticilerine verilen destekler üretim artışına neden oldu mu?

H2: Ulusal kırsal kalkınma fonlarından Şarkikaraağaç ilçesinde süt üreticilerine verilen desteklerden yararlanan kişiler bu fonlardan memnun mu?

H3: Ulusal kırsal kalkınma fonlarından Şarkikaraağaç ilçesinde süt üreticilerine verilen desteklerden yararlanma açısından bayan üretici ile erkek üretici arasında fark var mı?

H4: Ulusal kırsal kalkınma fonlarından Şarkikaraağaç ilçesinde süt üreticilerine verilen destekler gelir artışına neden oldu mu?

H5: Ulusal kırsal kalkınma fonlarından Şarkikaraağaç ilçesinde süt üreticilerine verilen desteklerden yararlanma açısından eğitim düzeyi bir etken olarak ortaya çıkıyor mu?

H6: Ulusal kırsal kalkınma fonlarından Şarkikaraağaç ilçesinde süt üreticilerine verilen desteklerden yararlanma açısından üreticilerin hayvan sayıları bir etken olarak ortaya çıkıyor mu?

8. ARAŞTIRMA ANALİZ YÖNTEMİ

Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA), güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla Cronbach's alfa güvenirlilik katsayıları hesaplanmıştır.

8.1. Açımlayıcı Faktör Analizi

Faktör analizi yapılan analizlerde çoklu değişkenlerin birkaç değişkenle ifade edilmesinde kullanılan bir tekniktir. Faktör analizinin yapı geçerliliği çalışması ile bağlantısı vardır. Bu aşamada analizde yapılan ölçeğin gerçekte ne boyutta olduğu bizim yaptığımız çalışmaya ne kadar uyduğu ve ele alınan konunun ölçülmesinde ne kadar etkili olduğu gibi durumlarda faktör analizinden yararlanır. Faktör analizinin bazı varsayımları aşağıdaki gibidir;

- Yalnızca faktör analizi uygulanacaksa değişkenler arasında ilişki olmaması gerekmektedir.
- Değişkenler arasında doru yönde bir ilişki bulunmalıdır. Bir değişkendeki olumlu durum diğerinde olumsuz bir duruma yol açmamalıdır.
- Yapılacak olan analizde değişkenlerin ölçülmesinde en az eşit aralıklı ölçüm değişkeni yöntemi kullanılmalıdır.
- Yapılacak olan analizde kullanılacak olan değişkenler arasında bir bağlantı olmalıdır (<http://www.istatistik.gen.tr>).

Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) ve Bartlett's Testi yapılan analizde kullanılan değişkenler arasındaki ilişkinin etkisini ölçer. KMO analizi 0 ile 1 değerleri arasında değişirken, 1 olması durumunda mükemmellik ortaya çıkmaktadır. KMO analizinin etkin bir analiz olabilmesi için değerinin 0.5' den büyük olması gerekmektedir. 0.7 ile 0.8 aralığı makul olan bir seviye olarak kabul edilirken, 0.9 seviyesi en üst seviye olarak kabul edilir. Bartlett's Testi ise tıpkı KMO testi gibi değişkenler arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Burada katsayı sig <0.05 olmalıdır. Bu test Ho'ı test ettiğinden dolayı böyle bir katsayı olduğunda Ho red olunur (<http://www.ders.es>)

8.2. Güvenirlilik Analizi

Cronbach's alfa katsayısının 0-1 arasında değiştiği kabul edilir. Bu katsayı değerlendirme kriterlerine göre ölçek katsayısı;

- ≤ 0.50 ise ölçek güvenilir olmamaktadır.
- Ölçek ≥ 0.90 durumunda ise mükemmellik kazanır.
- Ölçek katsayısı; 0.5 ile 0.9 katsayıları arasında değer aralığında, 0.5 değerinden başlayarak zayıf güvenirlilikten ($0.50 < 0.60$), makul hale bürünür, ($0.70 < 0.90$) en sonunda iyi duruma ulaşır (Akt, Kılıç, 2016:48)

Tablo 1. Açımlayıcı Faktör Analizi ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları

	KMO	0,781
Bartlett Testi	X ² (Ki kare)	3086,699
	p (Anlamlılık)	0,000

Tablo 1'de KMO ve Bartlett testi sonuçları görülmektedir.

Ölçeğin faktör analizine uygunluğunun belirlenmesi amacıyla yapılan KMO ve Bartlett testi sonuçları tabloda verilmiştir. Analiz sonucuna göre KMO değeri 0,500'den büyük ve Bartlett X² testi anlamlı bulunmuştur. Buna göre ölçek faktör analizine uygundur.

Tablo 2. Ölçeğin Maddelerinin Faktör Dağılımı ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans Oranı	Cronbach's Alfa
Süt Üretimi Tutumu (Cronbach's Alfa=0,799)	Faktör1	Devletin büyükbaş üreticilerine verdiği desteklerin daha çok çeşitlendirilmesini isterim	0,833	31,240	0,868
		Devletin küçükbaş üreticilerine verdiği desteklerin daha çok çeşitlendirilmesini isterim	0,825		
		Devletin küçükbaş üreticilerine verdiği desteğin miktar olarak artırılmasını isterim	0,821		
		Devletin büyükbaş üreticilerine verdiği desteğin miktar olarak artırılmasını isterim	0,790		
		Devletin küçükbaş üreticilerine verdiği desteği yetersiz buluyorum	0,698		
		Devletin büyükbaş üreticilerine verdiği desteği yetersiz buluyorum	0,675		
	Faktör2	Ürettiğim süt miktarını artırmayı tercih ederim	0,906	29,561	0,833
		Sattığım süt miktarını artırmayı	0,890		
		Gelecek 10 yıl içinde yine süt üretimi yapmak isterim	0,890		
		Devlet desteği benim ekonomik olarak canlanmama neden oldu	0,684		
		Yine olsa devlet desteğinden yararlanırım	0,667		
		Devletin büyükbaş üreticilerine verdiği desteği yeterli buluyorum	0,401		

Tablo 2'de ölçeğin maddelerinin faktör dağılımı ve güvenilirlik analizi sonuçları görülmektedir.

- Süt Üretimi Tutumu ölçeği Faktör1 faktör yükleri 0,833 ile 0,675 arasında değişen 6 maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %31,240'tır. Faktör1 güvenilirlik katsayısı 0,868 olup güvenilirlik düzeyi çok yüksektir.
- Süt Üretimi Tutumu ölçeği Faktör2 faktör yükleri 0,906 ile 0,401 arasında değişen 6 maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %29,561'dir. Faktör2 güvenilirlik katsayısı 0,833 olup güvenilirlik düzeyi çok yüksektir.
- Süt Üretimi Tutumu ölçeğinin toplamda güvenilirlik katsayısı 0,799 olup güvenilirlik düzeyi çok yüksektir.

8.3. Güvenirlilik Bulguları

Tablo 3. Süt Üretimi Faaliyeti ile Uğraşma Süresinin Devlet Tarafından Sağlanan Teşvikleri Arkadaşlara Teşvik Etme Durumuna göre Dağılımı ve İlişki Testi

		Devlet tarafından sağlanan teşvikleri arkadaşlara teşvik etme durumu				X ² (Ki kare)	p (Anlamlılık)
		Evet		Hayır			
		N	%	n	%		
Süt üretimi faaliyeti ile uğraşma süresi	5 yıl ve daha altı	48	88,9	6	11,1	2,618	0,624*
	6-10 yıl	123	84,2	23	15,8		
	11-15 yıl	92	84,4	17	15,6		
	16-20 yıl	39	78,0	11	22,0		
	21 yıl ve üstü	40	87,0	6	13,0		

*p<0,05 anlamlı ilişki var , p>0,05 anlamlı ilişki yok

Tablo3'de katılımcıların süt üretimi faaliyeti ile uğraşma süresinin devlet tarafından sağlanan teşvikleri arkadaşlara teşvik etme durumu arasındaki ilişki analizi sonuçları görülmektedir. Süt üretimi faaliyeti ile uğraşma süresinin devlet tarafından sağlanan teşvikleri arkadaşlara teşvik etme durumu arasındaki ilişki için yapılan Kikare testine göre; Süt üretimi faaliyeti ile uğraşma süresinin devlet tarafından sağlanan teşvikleri arkadaşlara teşvik etme durumu arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Yapılan anket çalışmasında; Şarkıkaraağaç ilçesinde yer alan üreticilerden 5 yıldan daha az süt üretim faaliyeti ile uğraşanlar ile 21 yılın üzerinde süt üretimiyle uğraşanlar çevresine devlet desteğini daha çok önermektedirler.

Tablo 4. Devlet Desteğinden Önce Üretilen Süt Miktarının Devlet Desteğinden Sonra Ortalama Süt Artış Yüzdesine göre Dağılımı ve İlişki Testi

		Devlet desteğinden sonra ortalama süt artış yüzdesi (%)						X ² (Ki kare)	p (Anlamlılık)
		%20 ve altı		%21-40		%40 üstü			
		n	%	n	%	n	%		
Devlet desteğinden önce üretilen süt miktarı	30 lt ve altı	54	51,4	45	42,9	6	5,7	37,421	0,000*
	31-60 lt	43	38,7	56	50,5	12	10,8		
	61-90 lt	18	20,5	43	48,9	27	30,7		
	90 lt üstü	29	28,7	54	53,5	18	17,8		

***p<0,05 anlamlı ilişki var , p>0,05 anlamlı ilişki yok**

Tablo 4'de katılımcıların devlet desteğinden önce üretilen süt miktarının devlet desteğinden sonra ortalama süt artış yüzdesi arasındaki ilişki analizi sonuçları görülmektedir. Devlet desteğinden önce üretilen süt miktarı ile devlet desteğinden sonra ortalama süt artış yüzdesi arasındaki ilişki için yapılan Kikare testine göre; Devlet desteğinden önce üretilen süt miktarı ile devlet desteğinden sonra ortalama süt artış yüzdesi arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Devlet desteğinden önce ürettiği süt miktarı 30 lt ve altı olanların çoğunluğunun destekten sonra süt artış yüzdesi %20 ve altı iken (%51,4) 30 litreden fazla üretenlerin çoğunluğu ortalama %21-40 oranında süt artışı sağlamıştır. Yapılan anket çalışmasında; Şarkıkaraağaç ilçesinde yer alan üreticiler üzerinde devlet tarafından sağlanan teşviklerin etkisi olumlu yönde olmuştur. Teşvik almadan önce çeşitli üretim miktarlarına sahip olan üreticiler teşvikten sonra bu üretim miktarlarını arttırmışlardır.

Tablo 5. Devlet Tarafından Sağlanan Teşviklerin Arkadaşlara Teşvik Etme Durumunun Arkadaşlara Önerme Nedenine göre Dağılımı ve İlişki Testi

		Arkadaşlara önerme nedeni						X ² (Ki kare)	p (Anlamlılık)
		İş sahibi olmamda bana katkısı oldu		Gelirimde artışa neden oldu		Diğer			
		n	%	n	%	n	%		
Devlet tarafından sağlanan teşvikleri arkadaşlara teşvik etme durumu	Evet	154	49,0	96	30,6	64	20,4	10,286	0,006*
	Hayır	8	28,6	7	25,0	13	46,4		

***p<0,05 anlamlı ilişki var , p>0,05 anlamlı ilişki yok**

Tablo 5'de katılımcıların devlet tarafından sağlanan teşviklerin arkadaşlara teşvik etme durumu ile arkadaşlara önerme nedeni arasındaki ilişki analizi sonuçları görülmektedir. Devlet tarafından sağlanan teşviklerin arkadaşlara teşvik etme durumu ile arkadaşlara önerme nedeni arasındaki ilişki için yapılan Kikare testine göre;Devlet tarafından sağlanan teşviklerin arkadaşlara teşvik etme durumu ile arkadaşlara önerme nedeni arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Katılımcıların çoğunluğu devlet tarafından sağlanan destekleri iş sahibi olmasında katkısı olduğu için arkadaşlarına tavsiye etmektedir (%49,0).Yapılan anket çalışmasında; Şarkıkaraağaç ilçesinde yer alan üreticiler yararlandıkları teşvikleri süt üretim faaliyetine yeni başlayacak olan arkadaşlarına önerme

konusunda beyanlarını ifade etmişlerdir. Anket çalışmasına katılan üreticiler teşvik almadan önce iş sahibi olmadıklarını fakat devletin kendilerine sağladığı teşvikler sayesinde iş sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Mevcut imkanları elinde olup da devlet desteğinden yararlananlar ise devlet desteğinden sonra kişisel gelirlerinde artış olduklarını beyan etmişlerdir. Bu temel iki etmeden dolayı devlet desteğinden yararlanan kişiler yeni iş kuracaklara yada devlet desteğinden hiç yararlanmamış olanlara devlet desteğini önermektedirler.

Tablo 6. Devlet Tarafından Sağlanan Teşviklerin Arkadaşlara Teşvik Etme Durumunun Cinsiyete göre Dağılımı ve İlişki Testi

		Devlet tarafından sağlanan teşvikleri arkadaşlara teşvik etme durumu				X ² (Ki kare)	p (Anlamlılık)
		Evet		Hayır			
		n	%	n	%		
Cinsiyet	Kadın	54	90,0	6	10,0	1,196	0,274*
	Erkek	288	83,5	57	16,5		

* $p < 0,05$ anlamlı ilişki var , $p > 0,05$ anlamlı ilişki yok

Tablo 6'da katılımcıların devlet tarafından sağlanan teşviklerin arkadaşlara teşvik etme durumu ile cinsiyet arasındaki ilişki analizi sonuçları görülmektedir. Devlet tarafından sağlanan teşviklerin arkadaşlara teşvik etme durumu ile cinsiyet arasındaki ilişki için yapılan Kikare testi sonuçlarına göre; Devlet tarafından sağlanan teşviklerin arkadaşlara teşvik etme durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Yapılan anket çalışmasında; Şarkikaraağaç ilçesinde yer alan üreticilerin cinsiyetlere göre cevapları analiz edildiğinde bayanların ve erkeklerin kendi arkadaşlarına teşvikleri önerme durumu birbirine çok yakındır. Önermeme durumları ise her iki cinsiyet grubunda da az bir paya sahip olmuştur.

Tablo 7. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri

n=405	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Faktör1	6,0	30,0	23,06	4,68
Faktör2	7,0	30,0	21,69	4,77
Süt Üretimi Tutumu	19,0	60,0	44,75	6,97

Tablo 7'de katılımcıların ölçek puanlarının betimleyici istatistikleri görülmektedir. Katılımcıların; Faktör1 puan ortalaması 23,06 , Faktör2 puan ortalaması 21,69 , Süt Üretimi Tutumu puan ortalaması 44,75'tir.

Tablo 8. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Normallüğünün İncelenmesi

	İstatistik	p
Faktör1	0,923	0,000
Faktör2	0,930	0,000
Süt Üretimi Tutumu	0,899	0,000

Tablo 8'de ölçümlerin normallik testi sonuçları görülmektedir. Ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi için yapılan Shaphiro Wilk testi sonucuna göre; ölçek puanları normal dağılım göstermemektedir ($p < 0,05$).

Tablo 9. Katılım Ölçümlerinin Çarpıklık ve Basıklık İncelenmesi

	İstatistik	
Faktör1	Çarpıklık	-0,906
	Basıklık	1,450
Faktör2	Çarpıklık	-0,811
	Basıklık	0,102
Süt Üretimi Tutumu	Çarpıklık	-1,179
	Basıklık	2,410

Tablo 9'da ölçümlerin basıklık ve çarpıklık katsayıları görülmektedir. Ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğu çarpıklık ve basıklık testleri yardımıyla açıklanabilir. Seri dağılımının simetriden uzaklığını gösteren katsayıya çarpıklık, elde edilen seri yüksekliğinin normal yükseklikten ne kadar uzaklaştığını gösteren katsayıya ise basıklık denir (<http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr>). Yapılan çalışmada elde edilen değerlerin +3 ile -3 arasında değer aldığı görülmektedir. Buna göre ölçek

puanlarının normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Analizlerde parametrik yöntemler kullanılmıştır.

Tablo 10. Katılımcıların Ölçek Puanlarının İlişki Testi

		Faktör2	Süt Üretimi Tutumu
Faktör1	r	0,088	0,732**
	p	0,078	0,000
Faktör2	r	1	0,743**
	p		0,000

**** p<0,01 *p<0,05 anlamlı ilişki var, p>0,05 anlamlı ilişki yok**

Tablo10'da katılımcıların ölçek puanlarının ilişki testi sonuçları görülmektedir. Ölçek puanlarının ilişkisi için yapılan Pearson Korelasyon testi sonuçlarına göre; Süt Üretimi Tutumu puanı ile Faktör1, Faktör2 puanları arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunmaktadır.

8.4. Karşılaştırma Analizi Bulguları

Tablo 11. Katılımcıların Süt Üretimi Faaliyeti ile Uğraşma Süresinin Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması

Süt üretimi faaliyeti ile uğraşma süresi		n	Ortalama	Std. Sapma	F (Anova An.)	p (Anlamlılık)
Faktör1 (Beklentiler)	5 yıl ve daha altı	54	24,09	3,76	1,413	0,229
	6-10 yıl	146	22,79	4,44		
	11-15 yıl	109	22,50	4,93		
	16-20 yıl	50	23,46	4,04		
	21 yıl ve üstü	46	23,59	6,13		
Faktör2 (Beklentilere karşı tutumlar)	5 yıl ve daha altı	54	21,65	4,18	1,054	0,379
	6-10 yıl	146	22,14	4,79		
	11-15 yıl	109	21,35	5,01		
	16-20 yıl	50	20,76	4,80		
	21 yıl ve üstü	46	22,17	4,75		
Süt Üretimi Tutumu	5 yıl ve daha altı	54	45,74	5,72	1,072	0,370
	6-10 yıl	146	44,93	7,13		
	11-15 yıl	109	43,84	7,63		
	16-20 yıl	50	44,22	6,05		
	21 yıl ve üstü	46	45,76	7,07		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok**

Tablo 11'de süt üretimi faaliyeti ile uğraşma süresi farklı katılımcılar için ölçek puanları bakımından karşılaştırma testi görülmektedir. Süt üretimi ile uğraşma süresi farklı gruplar için yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre; Süt üretimi ile uğraşma süresi grupları arasında Süt Üretimi Tutum puanları bakımından istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 12. Katılımcıların Devlet Desteği Sayesinde Gelirdeki Artış Yüzdesinin Ölçek Puanları Bakımından Karşılaştırılması

Devlet desteği sayesinde gelirdeki artış yüzdesi (%)		n	Ortalama	Std. Sapma	F (Anova An.)	p (Anlamlılık)
Faktör1 (Beklentiler)	%20 ve altı	155	23,19	4,85	1,304	0,268
	%21-40	188	23,31	4,31		
	%41-60	43	22,40	4,66		
	%61-80	13	21,00	7,85		
	%80 üstü	6	21,00	0,63		
Faktör2 (Beklentilere karşı tutumlar)	%20 ve altı	155	20,45	4,44	7,383	0,000*
	%21-40	188	21,99	4,99		
	%41-60	43	23,19	3,69		
	%61-80	13	25,31	4,97		
	%80 üstü	6	26,00	0,00		
Süt Üretimi Tutumu	%20 ve altı	155	43,65	7,20	1,747	0,139
	%21-40	188	45,30	6,94		
	%41-60	43	45,58	5,81		
	%61-80	13	46,31	8,66		
	%80 üstü	6	47,00	0,63		

* $p < 0,05$ anlamlı fark var, $p > 0,05$ anlamlı fark yok

Tablo 12’de devlet desteği sayesinde gelirdeki artış yüzdesi farklı katılımcılar için ölçek puanları bakımından karşılaştırma testi görülmektedir. Devlet desteği sayesinde gelirdeki artış yüzdesi farklı gruplar için yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre; Devlet desteği sayesinde gelirdeki artış yüzdesi grupları arasında Faktör1, Süt Üretimi Tutumu puanları bakımından istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Devlet desteği sayesinde gelirdeki artış yüzdesi grupları arasında Faktör2 puanı bakımından istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır. Devlet desteği sayesinde gelirinde %20 ve atı oranda artış olanların Faktör2 düzeyi en düşük iken (20,45). %80 üstü oranda geliri artanların en yüksektir (26,00).

Tablo 13. Alınan Devlet Desteği ile Gelirde Artış Olma Durumunun Alınan Devlet Desteği Türüne göre Dağılımı ve İlişki Testi

		Alınan devlet desteği ile gelirde artış olma durumu				X ² (Ki kare)	p (Anlamlılık)
		Evet		Hayır			
		n	%	n	%		
Devlet tarafından verilen destekler	Canlı hayvan desteği	114	85,7	19	14,3	15,421	0,004
	Çiğ süt desteği	151	72,2	58	27,8		
	Genç çiftçi desteği	29	93,5	2	6,5		
	Tohumlama desteği	10	66,7	5	33,3		
	Hepsi	15	88,2	2	11,8		

* $p < 0,05$ anlamlı ilişki var, $p > 0,05$ anlamlı ilişki yok

Tablo 13’de katılımcıların alınan devlet desteği ile gelirde artış olma durumunun alınan devlet desteği türü arasındaki ilişki analizi sonuçları görülmektedir. Alınan devlet desteği ile gelirde artış olma durumunun alınan devlet desteği türü arasındaki ilişki için yapılan Kikare testine göre; Alınan devlet desteği ile gelirde artış olma durumunun alınan devlet desteği türü arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır. Gelirinde artış olanlar en çok genç çiftçi desteğinden yararlananlar iken (%93,5) en az artış olanlar tohumlanma desteğinden yararlananlardır (%66,7).

Tablo 14. Alınan Devlet Desteği ile Devlet Desteği Sonrası Gelirdeki Artış Yüzdesine göre Dağılımı ve İlişki Testi

		Devlet desteği sayesinde gelirdeki artış yüzdesi (%)						X ² (Ki kare)	p (Anlamlılık)
		%20 ve altı		%21-40		%40'dan fazla			
		n	%	n	%	n	%		
Devlet tarafından verilen destekler	Canlı hayvan desteği	48	36,1	55	41,4	30	22,6	24,968	0,002
	Çiğ süt desteği	94	45,0	94	45,0	21	10,0		
	Genç çiftçi desteği	3	9,7	23	74,2	5	16,1		
	Tohumlama desteği	5	33,3	8	53,3	2	13,3		
	Hepsi	5	29,4	8	47,1	4	23,5		

***p<0,05 anlamlı ilişki var , p>0,05 anlamlı ilişki yok**

Tablo 14 'de katılımcıların alınan devlet desteği ile devlet desteği sonrası gelirdeki artış yüzdesi arasındaki ilişki analizi sonuçları görülmektedir. Alınan devlet desteği ile devlet desteği sonrası gelirdeki artış yüzdesi arasındaki ilişki için yapılan Kikare testine göre; Alınan devlet desteği ile devlet desteği sonrası gelirdeki artış yüzdesi arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır. Gelirinin %20 ve altı arttığını belirtenlerin çoğunluğu çiğ süt desteği alanlar (%45,0), gelirinin %21-40 arttığını belirtenlerin çoğunluğu genç çiftçi desteği alanlar (%74,2), gelirinin %40'dan fazla arttığını belirtenlerin çoğunluğu tüm desteklerden yararlananlardır (%23,5)

9. SONUÇ

Dünya üzerinde yer alan devletler, diğer ülkelere kıyasla daha iyi bir ülke olabilmeleri için gerekli ekonomik atılımlar yapmaktadırlar. Ekonomik alanda yapılan bu ekonomik atılımlar ile birlikte kalkınma faaliyetleri ortaya çıkmaktadır. Ülkeler uygulayacağı ekonomik kalkınma hareketleri olarak farklı sektörler ele alınmaktadır. Alınan bu sektörler ülkelerin dünya üzerindeki mevcut durumlarından kaynaklanmaktadır. Sanayinin gelişmemiş olduğu zamanlarda dünya üzerinde yer alan devletler ekonomik olarak ilerlemek için tarımsal alanda ilerlemeler sarf etmektedirler. O dönem de yer alan bazı ülkeler kalkınmanın motoru olarak tarım sektörünü ön plana çıkarmaktadırlar. Zamanla birlikte meydana gelen teknolojik ilerlemeye bağlı olarak ülkelerin kalkınmaya bakış açıları değişme olmuştur. Ülkeler mevcut koşullar ve ilerleyen teknolojiye bağlı olarak artık güçlerini sanayi sektörüne doğru kaydırmaya başlamışlardır. Artık ülkeler açısından tarım sektörü birinci öncelikli sektör olarak görülmemektedir. Dünyada artık büyümenin motoru olarak sanayi ön plana çıkmaktadır. Sanayiye dayalı bir büyüme günümüz dünyasında ülkelerin benimsediği bir ilke haline gelmiştir. Her ne kadar artık sanayi günümüz dünya ekonomisinde birinci öncelik olsa da ülkeler tarım sektörünü ihmal etmemişlerdir. 1940 yılından başlayarak ABD'de ortaya çıkan Yeşil Devrim Uygulaması, 1950'li yıllarda AB tarafından yürütülen Ortak Tarım Politikası ve son olarak ülkemizde planlı ekonomiye geçişle birlikte 1963 yılında ortaya çıkan beş yıllık kalkınma planları bu duruma en güzel örnek olarak gösterilebilir. Bölgesel kalkınma faaliyetine ülkemizde en güzel örnek Güneydoğu Anadolu Projesini gösterebiliriz. Fırat ve Dicle havzasının sulama imkânlarından yararlanarak 9 ilin de içinde bulunduğu bu proje en etkili bölgesel kalkınma projesi olarak Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yerini almaktadır. GAP ile birlikte bu havza içinde yer alan sulama kaynaklarından hem ülkemizin enerji üretimi sağlanmış olup hem de bölgenin verimli topraklarının su imkanları ile buluşması amaçlanmıştır. Günümüzde her ne kadar sanayiye dayalı bir ekonomik uygulamalar yapılsa da GAP ile birlikte bölgede tarım sektörü birinci öncelikli sektör haline gelmiştir. GAP kapsamında yer alan bölgelerde kalkınmanın motoru olarak tarım sektörü görülmüştür. Bu bağlamda Fırat ve Dicle havzasında yetişen tarım ürünleri hem iç pazarda hem de dış pazarda satılarak bölgenin ve ülkenin gelirinin artışı amaçlanmaktadır. GAP kapsamında yapılan bu ciddi yatırımlar devletin kurumları tarafından yapılmaktadır. GAP kapsamında yapılan baraj ve göletler Devlet Su İşleri tarafından yapılmıştır. Devlet Su İşleri gibi Tarımsal ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, Kalkınma Ajansları, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı gibi kurumlarda ülkemizde çeşitli kalkınma projelerine destek vermektedirler. Bu resmi kuruluşlara ek olarak çeşitli dernekler, kooperatifler ve mesleki birlikler de kalkınma faaliyetlerine destek olmaktadır. Dernekler, kooperatifler ve mesleki birlikler üreticilerin ürettikleri ürünlerin pazarlanması konusunda üreticilere destek olmaktadır. Ülke içinde kalkınmaya destek olan bu kuruluşlar ürünlerin belirlenen fiyatın aşağısından alınmasına engel olmaktadır. Bu sebepten dolayı bu kuruluşlar üreticilerin emeklerinin karşılığını almalarında rol oynamaktadırlar. Ürünlerin pazarlanmasında ve dolayısıyla üreticilerin gelir kazançlarında önemli bir

yere sahip olan kooperatifler bu görevinin yanında üreticilere de yeni üretim teknikleri ile çeşitli bilgiler vererek mevcut üretimin daha da arttırılmasına yardımcı olmalıdırlar.

Ülkemizde ulusal kaynaklı fonların üretici kesimine sağlanmasında Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı aktif rol oynamaktadır. İlgili bakanlığın sağladığı fonlarla birlikte üretici kesimine birçok destek verilmektedir. Üretici kesimine verilen destekler birçok sorunun çözülmesine yardımcı olmaktadır. Sorunlar ve çözüm yollarını şu şekilde özetlersek;

- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen destekler kişilerin iş sahibi olmalarına yardımcı olmaktadır. Bu sayede ülkede ortaya çıkan işsizlik sorununun çözülmesinde mevcut kaynaklar etkili olmaktadır.
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından sağlanan desteklerle kişilerin üretimlerinde ve buna bağlı olarak mevcut gelirlerinde artışlar görülmektedir. Bu çerçevede artan üretim miktarları ve gelirlere bağlı olarak ülkemizin Milli Gelirinde artış görülmektedir.
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından sağlanan destekler ile kişilerin doğdukları yerde tarımsal faaliyetlerini gerçekleştirmenin önü açılmış olmaktadır. Bu çerçevede ülkemizde görülen yurt içi göç hareketinin buna bağlı olarak kentlerde görülen çarpık yapılaşmanın da önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Yapılan çalışma ile ilgili şu sonuçlara ulaşabiliriz;

• İlçe genelinde faaliyet gösteren süt üreticileri devletin kendilerine sağladığı imkânların daha da arttırılmasına bağlı olarak üretim miktarlarında artış olacağını beyan etmişlerdir.

• İlçede faaliyet gösteren üreticilerin aldıkları desteklere göre gelirlerindeki artış oranına bakıldığında; genç çiftçi projesinden destek alanların gelirlerinde % 93,5'lik bir artışla ilk sırada yer alırken, tohumlama desteğinden yararlananların gelirlerinde ise % 66,7'lik bir artışla son sırada yer almaktadır. Burada Harris Todaro modelinde bahsedilen kentsel işsizlik olgusunun önüne geçilebilecek bir olgu gözükmemektedir. Modelde bahsedilen teoreme göre insanlar ya daha yüksek ücret seviyesi için ya da iş imkanı için kırsal kesimden kentsel kesime doğru bir göç hareketinde bulunmaktadır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan genç çiftçi desteğinin birçok faydası vardır. Bu faydalardan ilki göç hareketi ile ilgilidir. Genç çiftçi projesiyle ilçe içinde yaşanan göç hareketinin oluşmasına engel olunur ya da daha önceleri yerlerini terk ederek şehre göç etmiş olan kimselerin tekrardan kırsal alanlara doğru tersine bir göç hareketinin oluşmasına yardımcı olunur. İkinci fayda ise istihdam alanında ortaya çıkmaktadır. Bakanlığın genç çiftçi projesi çerçevesinde kişilere verdiği desteklerle kişiler iş sahibi olmaktadır. Bu durum hem kişilere hem de ilçe ekonomisine olumlu katkı sağlamaktadır.

Şarkikaraağaç ilçesinde süt üretimi faaliyetinde bulunan kişilere yapılan anket çalışmasıyla kişilerin ekonomik durumları analiz edilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma ile süt üreticilerinin devlet tarafından sağlanan fonlardan yararlanmasıyla birlikte ekonomik şartlarında meydana gelen değişimler ele alınmıştır. Bu kapsamda süt üreticilerinin hangi teşvikten ne ölçüde yararlandığı ve bu teşviklerin süt üreticilerinin gelirleri üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Devlet tarafından sağlanan fonların süt üreticilerinin üzerinde ekonomik olarak; gelir, istihdam ve üretim artışı olarak etkileri ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu ekonomik etki ile ilçe ekonomisine katkı sağlanmaktadır. Fonların süt üreticileri üzerine diğer bir etkisi de nüfus hareketliliği açısından olmaktadır. Fonlardan yararlanan süt üreticileri kendi topraklarında iş imkânına sahip olarak kırdan kente doğru bir göç hareketinde bulunmak durumunda kalmamaktadırlar.

Çalışma içinde ele alınan ve açıklaması yapılan Harris Todaro (Kentsel İşsizlik) modelinde ele alınan durum fonların etkisiyle görülmemektedir. Çalışmanın 1. bölümünde de bahsedildiği gibi Todaro kişilerin kırsal alandan kentsel alana doğru göç hareketliliğinin temelinde ekonomik nedenlerin olduğunu söylemektedir. Bu ekonomik nedenleri ise yeni bir iş imkânına sahip olmak ve daha yüksek bir ücret seviyesinde çalışma isteği olarak belirtmiştir. Kısacası Todaro göç hareketliliğinin nedenini kırsal alanla kentsel alan arasındaki ücret farklılığına bağlamaktadır. Yapılan çalışmada Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından Şarkikaraağaç ilçesinde süt üretimi faaliyetinde bulunan kişilerin ekonomik durumlarına göre ve buna bağlı olarak ortaya çıkan tutumlarına göre anket çalışması yapılmıştır. Yapılan bu anket çalışması ile birlikte süt üreticilerinin yaklaşık olarak %80'lik kısmı sağlanan desteklerin üretimlerine olumlu yönde etki ettiğini belirtmiştir. Yine yaklaşık olarak %84'lik kısım ise ilgili bakanlık tarafından kendilerine sağlanan fonları başkalarına önerme durumunda bulunacaklarını belirtmişlerdir. İlçede faaliyet gösteren süt üreticileri, yapılan anket çalışmasına göre en çok genç çiftçi desteğinden yararlanmaktadır.

Yapılan çalışmaya bağlı olarak Gıda tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından süt üreticilerine sağlanan desteklerle kişiler buldukları yerlerde üretim faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler. Ortaya çıkan bu durum ilgili bakanlığın genç çiftçi projesinin etkili olduğunu göstermektedir. 1.bölümde Haris Todaro modelinde belirtilen ve insanların ekonomik nedenlerle göç hareketinde bulunduğu durum genç çiftçi projesinin yaygınlaştırılmasıyla birlikte ülkemizde görülemeyeceği ortaya çıkmaktadır. Şarkıkaraağaç ilçesinde süt üretim faaliyetinde bulunan üreticilerin fonlardan yararlanma rakamları ve genç çiftçi desteğinin ilçede en çok kullanılan bir destek olduğu sonucuna bakılarak, Harris Todaro modelinin bu desteklere bağlı olarak gerçekleşmeyeceği ve bu tür destekler sayesinde Türkiye’de işsizlik oranlarında düşme eğilimi görülecektir.

KAYNAKÇA

- Akpınar Rasim (2012) Bölgesel Gelişme Politikalarında Yaşanan Değişim: Yeni Bölgeselleşme Paradigması ve Uygulamaları, Devlet Planlama Teşkilatı,s:35
- Altundağ Hüseyin (2008) AB Kırsal Kalkınma Politikasında LEADER Yaklaşımının Yeri ve Türkiye’ de Uygulamaya Yönelik Yapılan Çalışmalar, T.C. Tarım Ve Köyışleri Bakanlığı Dış İlişkiler Ve Avrupa Birliği Koordinasyon Başkanlığı Tezi, Ankara, Eylül,s:63
- Çelik Z. (2005/2) Planlı Dönemde Türkiye’deki Kırsal Kalkınma Politika ve Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme, Planlama,s:68
- Dağlı ve Aktürk (1988) , Hükümetler ve Programlar, I.Cilt (1920-1960), T.B.M.M. Kütüphane-Dökümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü, Ankara, s:188
- Dinler Zeynel (2001) Bölgesel İktisat, Ekin Yayınevi, 6. Basım, Bursa,s:189
- DPT, Devlet Planlama Teşkilatı, VIII.BYKP (2001-2005)
- Ekim Recep M. (2006) Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Politikaları Ve Türkiye’nin Uyumu, Yüksek Lisans Tezi, s:58
- Eşiyok B.Ali (2009) Sanayi Planlarından 1947 Türkiye İktisadi Kalkınma Planı’na: Bir Dönüşümün Kısa Bir Öyküsü, Memleket Siyaset Yönetim, Cilt: 4, Sayı: 11,s:117
- Gönel Doğaner Feride (2013) Kalkınma Ekonomisi, Efil Yayınevi, 2.Basım,s:99-102
- Janvry Alain de (2003), Achieving Success in Rural Development:Tools and Approaches for Implementation of an İntegral Approach, An İntegrated Approach to Rural Development Dialogues at the Economic and Social Council, s:10
- Kaplan, M. ve Çelik, A. (2017). Girişimciliğin Annelik Perspektifinden Görünüşü: Anne Girişimciliği-Arka Plan, Kavram, Yazın ve Öneri. Yönetim ve Organizasyon Makaleleri Kadın Akademisyenlere Armağan Kitabı içinde. (Edi. E. Kaygısız ve R. A. Wolff). Konya: Eğitim. 221-229.
- Kaya Güven (1996) Yozgat Kırsal Kalkınma Projesinin Değerlendirilmesi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ağustos, 1996,s:86-87
- Kaynak Muhteşem, Kalkınma İktisadı, Gazi Kitapevi, 5. Baskı, Ankara, 2014,s:229-230
- Kılıç Selim, (2016)Cronbach’ın Alfa Güvenirlilik Katsayısı, Gülhane Askeri Tıp Fakültesi, 6(1),s:47-48
- Malton Peter, The Role of Agriculture and Rural Development in Eradicating Hunger and Poverty, An İntegrated Approach to Rural Development Dialogues at the Economic and Social Council, s:42
- Öge, S. ve KAPLAN, M. (2017). Girişimcilik Eğitiminde Psikolojik Sermayenin Rolü Üzerine Bir Değerlendirme. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi. 3 (4). 28-33.
- Taş Mahir (2004) Menderes Döneminin Ekonomi Politikası ve 1958 İstikrar Programı, Mevzuat Dergisi, Nisan, Yıl:7, Sayı:76, s:12
- Yücel Fikret (2014), Cumhuriyet Türkiye’sinin Sanayileşmede İlk Önemli Adımı: Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı 1934-1938, Ankara,s:22-34
- Yücel T. Fikret (2015), Cumhuriyet Türkiye’sinin Sanayileşme Öyküsü, TTGV, Ankara,s:26
- <http://www.un.org/esa/agenda21/natlinfo/countr/germany/ruraldevelopment.pdf> (E.T. 05.02.2018)
- <http://www.ikv.org.tr/images/files/A2-tr.pdf> (E.T. 02.02.2018)

http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/e740b84bb48a64d_ek.pdf (E.T. 03.03.2018)

https://haber.tobb.org.tr/ekonomikforum/2017/270/106_112.pdf (E.T. 17.03.2018)

<http://www.istatistik.gen.tr/?p=75> (E.T. 21.03.2018)

<http://www.ders.es/faktor2.pdf> (E.T. 21.03.2018)